

JØRGEN JOCHIMSEN

Jørgen Jochimsen

Hovedforhandling i straffesager

1. udgave/1. oplag

© Forlaget Thomson A/S, København 2007

ISBN 978-87-619-1730-0

Omslag: Axel Surland, Ljungbyhed

Sats og tryk: P.J.Schmidt Grafisk, Vojens

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele af den er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Alle rettigheder forbeholdes.

Forord

Denne bog omtaler reglerne for hovedforhandling i straffesager, som de er gældende fra den 1. januar 2007 efter vedtagelsen af lovforslaget om politi- og domstolsreformen i juni 2006 – lov nr. 538 af 8. juni 2006. Ved loven er der bl.a. foretaget ændringer i retsplejelovens kapitler, der vedrører strafferetsplejen.

Der er indført en ny nævningeordning, som indebærer regler om fællesvotering af nævninger og dommere vedrørende afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Nævningesager skal anlægges ved byretten som 1. instans, og byrettens dom kan ankes til landsretten også for så vidt angår afgørelsen af skyldsspørgsmålet. De nye nævningeregler finder anvendelse på nævningesager, hvor tiltale rejses i 1. instans efter den 1. januar 2008.

Retsplejelovens systematik for behandling af straffesager er ændret, således at der i særskilte kapitler er fastsat fælles bestemmelser for henholdsvis tiltale og forberedelse af hovedforhandling og for selve hovedforhandlingen. Disse kapitler suppleres af kapitler om behandling af nævningesager og om straffesager, der behandles uden medvirken af lægdommere. Endvidere er bestemmelser om anke af byretsdømme samlet i et kapitel forud for et kapitel med bestemmelser om anke fra landsret til Højesteret.

Ved politi- og domstolsreformen er der godt og grundigt rokeret rundt på paragrafferne i retsplejeloven, også i retsplejelovens fjerde bog, der omhandler strafferetsplejen. Flere af bestemmelserne har endvidere fået et indhold og en formulering, der er forskellig fra den tidligere. I bogens referater af retsafgørelser, der i sagens natur alle hidrører fra før lovændringens ikrafttræden den 1. januar 2007, har jeg for en sikkerheds skyld søgt at markere, at det er de tidligere gældende paragraffer, der omtales. Med udgangspunkt i lovforslagets bemærkninger har jeg udarbejdet en fortegnelse over de nye paragraffer i strafferetsplejen, der ved loven har fået en ændret placering med

angivelse af de tidligere paragraffer, som de svarer til. Denne oversigt er medtaget sidst i bogen som bilag 1.

Ved politi- og domstolsreformen er der også gennemført ændringer med hensyn til retsplejelovens terminologi. Den mest iøjnefaldende er nok, at den i hvert fald siden retsplejelovens vedtagelse i begyndelsen af forrige århundrede indarbejdede betegnelse »domsforhandling« nu er afløst af betegnelsen »hovedforhandling.«¹ Jeg har benyttet den nye betegnelse også ved referat af domme og andre afgørelser, der ligger før lovændringen, idet betegnelsen »domsforhandling« må forventes at udgå af beskrivelsen af dansk retspleje. I kapitel 8, som omhandler behandling af nævningesager, hvor tiltale rejses i 1. instans inden den 1. januar 2008, og som skal behandles efter de hidtil gældende regler, er betegnelsen domsforhandling dog opretholdt. Det er også i dette kapitel som udgangspunkt markeret, såfremt der henvises til en tidligere gældende bestemmelse i retsplejeloven.

Dele af bogens indhold, herunder afsnittet om dokumentation af forklaringer under hovedforhandlingen og afsnittet om anke til landsretten, er i revideret og i ajourført form videreført fra min bog »Straffesager for landsretten«, hvor 2. udgaven udkom i 2005. Afsnittet om dokumentation af forklaringer har betydning også for straffesager, der behandles ved byretten. De hidtil gældende regler for behandling af nævningesager, der fortsat skal anvendes i nævningesager, hvor der rejses tiltale i 1. instans inden den 1. januar 2008, er ligeledes i revideret og i ajourført form videreført fra »Straffesager for landsretten«.

Viborg, december 2006

Jørgen Jochimsen

1. Retsplejerådet foreslog allerede i betænkning nr. 698/1973 om behandling af borgerlige sager, at domsforhandling i stedet skulle hedde hovedforhandling. Forslaget blev ikke gennemført, men blev på ny foreslået af Retsplejerådet i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I, idet det anføres, at denne betegnelse er mere træffende og lettere forståelig som beskrivelse af dette stadium af retssagen, ligesom ordet er almindeligt brugt i norsk og svensk procesret.

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Indledning om ikrafttrædelsesbestemmelser i politi- og domstolsreformen vedrørende strafferetsplejen	17
<i>Kapitel 1</i>	
Tiltale og forberedelse af hovedforhandling i 1. instans	19
1.1. Anklageskriftet – værning	20
1.1.1. Kravene til anklageskriftets indhold	20
1.1.2. Værning – de nye retskredse	27
1.1.3. Sammenlægning af straffesager	30
1.2. Udvidelse af tiltalen – berigtigelse af anklageskriftet	33
1.3. Bevisfortegnelse – sagens dokumenter og forsvarerens adgang til aktindsigt	43
1.3.1. Bevisfortegnelse	43
1.3.2. Sagens dokumenter og forsvarerens adgang til aktindsigt	47
1.4. Tvister om bevisførelsen inden hovedforhandlingen	51
1.5. Forberedelse af hovedforhandlingen	51
1.5.1. Afholdelse af retsmøde	51
1.5.2. Bevisoptagelse forud for hovedforhandlingen	53
1.5.2.1. Bestemmelserne i retsplejelovens § 747, stk. 2, og § 843	53
1.5.2.2. Videoafhøring af børn i sædelighedssager ..	58
1.5.3. Adgang til forud for hovedforhandlingen at træffe afgørelse om dørlukning mv. samt om anonym vidneførelse	61
1.5.4. Adgang til forhåndsafvisning af sagen	64

1.5.5. Berømmelse af hovedforhandlingen	65
1.5.5.1. Fastsættelse af sted og tidspunkt	65
1.5.5.2. Beskikkelse af forsvarer og bistandsadvokat	69
1.5.5.3. Indkaldelse af tiltalte	73
1.6. Særligt forberedende møde	73
1.7. Bestemmelse om skriftlig forelæggelse	74

Kapitel 2

Hovedforhandling i domsmandssager i 1. instans	75
2.1. Indledning – hvilke sager er domsmandssager	75
2.2. Udeblivelse fra hovedforhandlingen	79
2.2.1. Forsvarerens eller anklagerens udeblivelse	79
2.2.2. Tiltaltes udeblivelse – Tiltaltes mødepligt	80
2.2.3. Sagen skal som udgangspunkt udsættes, når tiltalte ikke giver møde	81
2.2.4. Afhøring af vidner ved tiltaltes udeblivelse	82
2.2.5. Gennemførelse af hovedforhandling til dom i tiltaltes fravær	83
2.3. Deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede	86
2.3.1. Sigtedes eller tiltaltes deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede	87
2.3.2. Anklagerens og forsvarerens deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede	91
2.3.3. Vidners deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede	92
2.3.4. Billed- eller lydoptagelse af en vidneforklaring	94
2.3.5. Tolkes deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation med billede	94
2.4. Bestemmelse om, at tiltalte skal forlade retslokalet	95
2.5. Hovedforhandlingens indledning	97
2.5.1. Forelæggelse – Hovedforhandlingens kontinuitet	97
2.5.2. Spørgsmål om dørlukning mv.	100
2.6. Bevisførelsen	105
2.6.1. Afhøring af tiltalte	107
2.6.1.1. Dokumentation af tiltaltes tidligere forklaring	108
2.6.1.1.1. Tiltaltes forklaring til politirapport	109

2.6.1.1.2. Forklaringer afgivet i retten	111
2.6.1.1.3. Dokumentation af forklaringer, som tiltalte har afgivet til politiet eller som vidne i retten uden at være sigtet	111
2.6.1.1.4. Dokumentation af tiltaltes forklaring, hvor sagen fremmes til dom i tiltaltes fravær i medfør af retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 4	113
2.6.2. Afhøring af vidner	114
2.6.2.1. Retsplejelovens regler om vidner	114
2.6.2.1.1. Indkaldelse af vidner	114
2.6.2.1.2. Vidnepligt – vidneudelukkelse – vidnefritagelse	115
2.6.2.1.3. Regler for afhøringen	118
2.6.2.1.4. Tvistigheder under vidneførelse	119
2.6.2.2. Anonyme vidner	120
2.6.2.3. Dokumentation af vidnets tidligere forklaring	126
2.6.2.3.1. Vidnet er ikke og har ikke været omfattet af en vidnefritagelsesgrund	126
2.6.2.3.1.1. Forklaringer afgivet til politirapport	126
2.6.2.3.1.2. Forklaringer afgivet i retten	127
2.6.2.3.2. Vidnet har været eller er nu omfattet af en vidnefritagelsesgrund efter retsplejelovens § 171, stk. 2	128
2.6.2.3.2.1. Vidnet har tidligere afgivet forklaring som sigtet eller tiltalt – vidnet er fortsat sigtet eller tiltalt	129
2.6.2.3.2.2. Vidnet har tidligere afgivet forklaring som sigtet eller tiltalt – vidnet er nu ikke sigtet eller tiltalt	134
2.6.2.3.2.3. Vidnet var ved den tidligere forklaring omfattet af retsplejelovens § 171, stk. 1 – vidnet er fortsat omfattet af bestemmelsen	144
2.6.2.3.2.3.1. Forklaring afgivet til politirapport	148
2.6.2.3.2.3.2. Forklaring afgivet i retten	159

2.6.2.3.2.3.3.	Hvis ikke påkæg i medfør af retsplejelovens § 171, stk. 3 – bør der da kunne ske dokumentation?	161
2.6.2.4.	Vidnets udeblivelse	166
2.6.2.4.1.	Dokumentation af vidnets tidligere forklaring	166
2.6.2.4.1.1.	Forklaring afgivet til politirapport	166
2.6.2.4.1.2.	Forklaring afgivet i retten	174
2.6.2.5.	Fremgangsmåden ved forehold af tidligere forklaringer	178
2.7.	Procedure	181
2.8.	Votering og afstemning	182
2.9.	Domsafsigelse	185

Kapitel 3

	Hovedforhandling i nævningesager, hvor der rejses tiltale i 1. instans efter den 1. januar 2008	190
3.1.	Indledning	190
3.1.1.	Påtalekompetence	191
3.1.2.	Statsadvokaten varetager udførelsen af nævningesager	191
3.1.3.	Nævningernes kompetence	193
3.2.	Hvilke sager er nævningesager	193
3.2.1.	Strafpåstand af fængsel i 4 år eller derover	193
3.2.2.	Sager undtaget fra nævningebehandling, selv om straffepåstanden er på fængsel i 4 år eller derover – retsplejelovens § 686, stk. 5	194
3.2.2.1.	Større sager om dokumentfalsk og berigelseskriminalitet	195
3.2.2.2.	Sager om overtrædelse af straffelovens § 191	196
3.2.2.3.	Tilståelsessager	197
3.2.3.	Tiltaltes valgfrihed med hensyn til, om sagen skal behandles efter reglerne om nævningesager	199
3.2.3.1.	Behandling som domsmandssag efter bestemmelsen i retsplejelovens § 687	199
3.2.3.2.	Forsvarerens medvirken ved fravalg af nævningebehandling	201

3.2.3.3.	Anklagemyndighedens samtykke i sager med flere tiltalte til fravalg af nævningebehandling	202
3.3.	Nævningesager i byretten	204
3.3.1.	Byrettens sammensætning – suppleanter	204
3.3.2.	Hovedforhandlingens indledning	205
3.3.3.	Anklagerens forelæggelse	207
3.3.4.	Ekstrakten	210
3.3.5.	Bevisførelsen	210
3.3.6.	Afgørelse af skyldsspørgsmålet	211
3.3.7.	Afgørelse af sanktionsspørgsmålet	213
3.4.	Ankebehandling af domme i nævningesager	215

Kapitel 4

	Tilfældessager og bødeforelæg	219
4.1.	Straffesagers behandling som tilståelsessager efter retsplejelovens § 831	219
4.2.	Bødeforelæg	227

Kapitel 5

	Straffesager, i hvilke der ikke medvirker lægdommere	230
5.1.	Bodesagers behandling i retten	230
5.1.1.	Tiltale mundtligt til retsbogen	230
5.1.2.	Tiltale ved udfærdigelse af anklageskrift	230
5.1.3.	Tiltaltes udeblivelse	231
5.1.4.	Hovedforhandling, når tiltalte møder	232

Kapitel 6

	Anke til landsretten	234
6.1.	Iværksættelse af anke	234
6.1.1.	Tiltaltes anke	236
6.1.2.	Anklagemyndighedens anke	240
6.1.3.	Anke med Procesbevillingsnævnets tilladelse	244
6.1.4.	Kontraanke	245
6.1.5.	Anke i sager vedrørende erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning	247
6.1.6.	Forurettedes ankebeføjelse	248
6.1.7.	Ankeafkald	250

6.1.8.	Ankefristens beregning	251
6.1.8.1.	Overskridelse af ankefrist – admittering	253
6.1.8.2.	Manglende vejledning om anke	255
6.1.9.	Angivelse af ankegrunde	257
6.1.10.	Byrettens sagsomkostningsafgørelse	261
6.1.10.1.	Prøvelsen i forbindelse med anke af byretsdommen	261
6.1.10.2.	Særskilt kære af omkostningsafgørelsen	263
6.1.11.	Særligt om anke efter berigtigelse af fejl i byretsdommen	265
6.1.12.	Forhåndsafvisning af anken	267
6.1.13.	Berømmelse af ankesagen	268
6.1.14.	Landsretternes tingsteder efter politi- og domstolsreformen	272
6.2.	Nye påstande og nye beviser i anken	274
6.2.1.	Nye påstande og ændringer i tiltalen	274
6.2.1.1.	Udvisningspåstand	279
6.2.1.2.	Straffelovens § 247	282
6.2.1.3.	Førerretsfrakendelse og rettighedsfrakendelse i øvrigt	283
6.2.1.4.	Tiltaltes tilbagekaldelse af tilståelsen i en sag, der er behandlet i medfør af retsplejelovens § 831	285
6.2.2.	Nye beviser	287
6.3.	Ankesagens forberedelse – domsmænds og nævnings medvirken	288
6.3.1.	Forberedelsen af ankesagen – særligt forberedende møde	288
6.3.2.	Om adgang til at udskille spørgsmål til forlods eller særskilt afgørelse	289
6.3.2.1.	Forud for hovedforhandlingen	289
6.3.2.2.	Under hovedforhandlingen	290
6.3.3.	Skriftlig behandling	291
6.3.4.	Ankesager med flere tiltalte	291
6.3.5.	Domsmænds og nævnings medvirken i ankesager for landsretten	292
6.3.6.	Domsmænds beføjelser ved behandlingen af ankesager ved landsretten	293

6.4.	Sammenlægning af ankesager	295
6.5.	Bevisanker	296
6.5.1.	Afvisning af tiltaltes anke, når der ikke kan ske forkyndelse for tiltalte	296
6.5.2.	Tiltaltes udeblivelse, hvor der er sket lovlig forkyndelse	301
6.5.2.1.	Bestemmelsen i retsplejelovens § 920, stk. 2	301
6.5.2.2.	Tiltaltes mulighed for at få genoptaget en ankesag, som er afvist på grund af tiltaltes udeblivelse	310
6.5.2.3.	Særligt om udeblivelse i sager om erstatning for ulovlig frihedsberøvelse mv.	312
6.5.2.4.	Udeblivelse i sager om vilkårsovertrædelser	315
6.6.	Strafudmålingsanker	316
6.6.1.	Afvisning af tiltaltes anke, når der ikke kan ske forkyndelse for tiltalte	316
6.6.2.	Udeblivelse, hvor der er sket lovlig forkyndelse eller underretning	319
6.6.3.	Udeblivelsens betydning for sagens behandling	320
6.6.4.	Vidneførsel under strafudmålingsanker	321
6.7.	Hovedforhandlingen	331
6.8.	Dokumentation og afhøring vedrørende personlige oplysninger	335
6.9.	Proceduren	336
6.10.	Votering og afstemning	337
6.11.	Domsafsigelsen	338
6.11.1.	Afgørelsens form	338
6.11.2.	Ankedommens indhold	339

Kapitel 7

Anke til Højesteret	349
---------------------	-----

Kapitel 8

Domsforhandling i nævningsager, hvor tiltale rejses i 1. instans inden den 1. januar 2008	353
8.1. Domsforhandlingens indledning	354
8.1.1. Anklagerens forelæggelse	354

8.1.2. Nævningernes adgang til sagens dokumenter	354
8.2. Spørgsmålssystemet	357
8.2.1. Fastsættelse af spørgsmål	357
8.2.2. Hovedspørgsmål	360
8.2.2.1. Den nærmere beskrivelse af gerningen	360
8.2.2.2. Forhold, hvor der flere tiltalte eller flere medgerningsmænd	366
8.2.2.3. Strafskærpselsesbestemmelser	371
8.2.3. Subsidiære hovedspørgsmål	376
8.2.4. Tillægsspørgsmål	390
8.2.4.1. Strafudelukkelsesgrunde og strafophørsgrunde	392
8.2.4.2. Strafbortfaldsgrunde og strafnedsættelsesgrunde	397
8.2.4.3. Strafforhøjelsesgrunde	403
8.2.4.4. Rækkefølgen ved flere tillægsspørgsmål	404
8.3. Retsbelæringen	406
8.3.1. Retsbelæringens indhold	406
8.3.2. Er retsbelæringen bindende for nævningerne?	408
8.3.3. Protokollation af retsbelæringen	412
8.4. Reglerne for nævningernes votering	416
8.5. Nævningeerklæringen	420
8.6. Procedure om strafudmåling eller om fastsættelse af andre foranstaltninger end straf	426
8.7. Votering om sanktionsfastsættelse – domsafsigelse og spørgsmål om anke af nævningedommen	427
8.8. Særligt om sagsomkostninger	429
8.9. Ny domsforhandling	430

Bilag 1

Oversigt over ændringer i paragrafplaceringer i Retsplejelovens Fjerde bog, Strafferetsplejen, som følge af lov nr. 538 af 8. juni 2006 (Politi- og domstolsreform)	432
---	-----

Bilag 2

Højesterets vejledning af 8. juni 2006 i udførelsen af straffesager for Højesteret	443
---	-----

Litteraturliste	449
Domregister	457
Lovregister	465
Retsskilderegister	470

Bogen redegør for retsplejelovens bestemmelser om hovedforhandling i straffesager, således som de er blevet fastsat ved politi- og domstolsreformen, der er trådt i kraft den 1. januar 2007. Med udgangspunkt i ændringen af systematikken i retsplejeloven vedrørende strafferetsplejen omtales reglerne for domsmandssager, tilståelsessager og bødesager ved byretten samt reglerne for ankesager ved landsretterne og Højesteret.

Der redegøres for de nye regler for behandling af nævningesager ved byretten som 1. instans og ved landsretten som 2. instans. Disse regler får virkning fra den 1. januar 2008. Bogen er en videreførelse af "Straffesager for landsretten" og indeholder ajourførte afsnit fra denne bog, som også har betydning ved behandling af straffesager i 1. instans ved byretten. Bogen indeholder tillige en omtale af de hidtil gældende regler for behandling af nævningesager, der fortsat i en periode finder anvendelse.

ISBN 978-87-619-1730-0

